

REGÉLO.

Pesten vasárnap martius 7^{kén} 1840.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ELBESZÉLÉS.

Átok és áldás a művészetben.

(Vége.)

IV.

És ismét három év mult-el. Ekkor — éppen az olasz staggione kezdetén, a' season első napjaiban, midőn a' brittanni hármass királyság minden részéről a' Themse melletti szűk köpűbe tódult a' fő nemesség, magát mulatandó vagy tönkre teendő, mint a' körülmények hozák — ekkor jelentetek-be egy reggelen mr. Pikenél, az olasz opera impressariojánál, egy dáma, vele egyedül, négyszem között, szinpadi dolgokról beszélni kívánó.

Mr. Pike halhatlan fejez öltönyében, melly most már reggeli pongyolává csapott-le, reggelinél ült. — „Várákózzék!” — szuszogá az inasnak, nagy darab hideg rostélyost tömvén magába, 's a' csordultig töltött kristály billikomból hatalmas korty szikrázó porter-sert zuditva-alá, dörmögé magában: „Négy szem közt! bizonyosan kardalnoknő! Hangját akarja próbáltatni!” 'S miután reggelijét kényelmesen benyelte, dagadt szemekkel, 's tetemesen fel-domborult hasán keresztbe vetett kezekkel, kényére a' henyészéken elnyúlt volna, kiáltá a' várákózó inasnak: „Hadd jőjjön!”

Egy sugár termetű fátyolos, 's mennyire a' lépel látni engedő; igen halvány dáma, lépett-be, 's hajtá-meg magát illedelemmel. — Mr. Pike csak oldalfélt tekinté-meg, mint dologhoz értő az árúba bocsátott lovat szokta. — „Közelebb!” makogá szuszogva.

A' hölgy két lépéssel hátrált, 's egy gyöngö de kedves csengésű hang majdnem büszkének mondható nyomattal szállalt-meg. — „Ugy látszik, már nincs szerencsém mr. Pike által ismertetni?” — A' szinpadi zsarnok közönyösen vetvén félre az asztalkendő, a' kérdezőt tetőtől talpig nézé; válasza érthetlen rőfögés volt, mellyet csak husos képenek rázkódása, és fél vállvonításából lehete nem-hek magyarázni.

Erre a' dáma hátra veté fátyolát. A' halál-halvány arczon fűtő pirterült-el, de csak egy másod perczre, 's a' beesett szemekben boszonn-

kodás villáma lobbant-fel. — Mr. Pike-hez sietett, 's kezét annak vállára tevé, fülébe sugá: „Én Ellinor vagyok!“

Mr. Pike hosszú alakja villanyozottként szökött-fel a' karszékről. — „Isten kárh — 's valóban — kegyed volna mylady?“ — És első pillanatban nem tudá meghatározni, valljon székkal kínálja-e, vagy ajtót mutasson neki; mert még nem sejteté, mellyiköknek leend egymásra szüksége.

„Ne többé e' czímet! — vága a' dadogó szavába Ellinor. — Az ön előtt álló hölgy nem sir Charles neje többé; azon színésznő, dalnoknő, azon kóborló komediásné ő, kit ön 9 év előtt a' „félholdból“ elszöktetett.“

Mr. Pike feszített figyelemmel hallgatta a' beszélőt, vizsgaszemekkel nézdelvén egyszersmind külsejét, arcvonalmai kifejezését, 's több mint egyszerű öltözetét. — „Ugy ugy! — szóllalt-meg végre hosszas szünet után, hüvelkeit elmés keringéssel egymás körül forgatva — Ha jól emlékszem, ugyan az, ki hat év előtt megszegvén szerződését, elszökött, és férjhez ment, mit?“

„Ne feledje-el mr. Pike — felelt határozottan 's kissé metsző hangon a' visszatért — ha kérnem szabad, hogy sir Charles önnek személyemet tárgyaló igényeit több mint nagylelkűleg vásárolta-meg.“

„Az nem tartozik ide — monda a' beszédnek más fordulatot adó 's magát lábain hintázó impressario — tudja-e ön, hogy csak hajszálon mult tönkrejutásom, 's mind azt ön miatt? mit? Tudja-e ön, hogy csupán az által segítém-ki magamat a' sárból, hogy operám számára a' külföldről egy majmot és békát hozattam? mit?“

Ellinor gunyos mosolylyal felelé: „Ugy látszik, édes mr. Pike, ön semmit sem vesztett az által, hogy az emberektől állatokhoz folyamodott.“ Pike elégültten mosolygva tekintett potrohára 's hallgatott. — „De hagyjuk a' multat illetetlenül — folytatá Ellinor. — Én szolgálatom' ajánlani jöttem önhez! (E' beszédre csupa fül lön az igazgató.) Sir Charlesnak már három év előtt bucsút mondek. Nem maradhattam — a' művészet — elég erről mr. Pike, mert ön úgy sem fogná megérteni indító okaimat; elég, hogy mélyen érzém, miképp' csak a' színpad legyen életem és szerencsém rendeltetése. Svaiczból egyenesen Britanniába akartam repülni, de Hamburgban egy váltólázba fajuló forróház ágyba nyomott. Pike! van-e lelke e' szót felfogni? három évig éltem kölcsönzött név alatt, idegen emberek közt, ékszereim 's ruháim árából!“

Ellinor nyelve elakadt; arczán lángoló pir, a' szégyen vagy büszkeségé, bizonytalan, terült-el, és következővel végzé szavait.

— „Most szegényül térek-vissza önhez, Pike! szegényül, mint midőn először talált. Mit gondol ön, egyezhetünk-e ismét?“

Pike egy hangot sem felelt. Hátán keresztbe vetette karokkal mérte a' szoba hosszát, a' várakozót koronként erősen szemügyre véve, 's ismét magába merülten érthetetlenül dörmögve: „Hat évig távol, három évig kór — hervadt arc, hanyatlott hang — kevéssé hódító külső — a' közönségnél feledve — — Szegény Ellinor, mérlegszelenczéd föltreppent! De: sir Charles neje, férjétől megszökve, régi becsültetés, titokteljes eltűnés, botrány, napi ujság“ — határozata megért. Vontatva 's még is töredezetten vetett oda következőket a' haragtól reszkető Ellinornak: „Első szak, jól ellátva. Miss Sophy Turner; minden hirlap telve dicséretével. Tegnapelőtt nyolczszor hivatott.“

„Pike! — vága szavába Ellinor — ne említse többé előttem e' gyűlöletes nevet; már mindent tudok. Csak egy szót: igen vagy nem. Játshatom-e jövő héten Juliát?“

„Csak lassan, lassan! — válaszolt a' rendithetlen, sétáját hallgatva folytatván. — Valamit mondok, — kezdé ismét — Nothing like trying, mond a' példabeszéd, mit? Megkísértjük! Szerdán daljáték. Ön játszani fog. Fiasco — fél pennyt sem kap; furore — ismét prima donna. Közép ut nincs. Mit szólna hozzá? Feleljen! Mit?“

Ellinor szót sem szólt. Kezét, mellyről a' fejei glacié-kesztyűt levonta, Pike-nek nyújtá. Ah, de mi vékonyak, sárgákká, 's hidegekké lettek azon rózsaujjak, mellyek hat év előtt, *** hercegnő társas köreiből, agg 's fiatal ábrándozók egész seregét lelkesültté tévők, ha puha, tömött galambokként fejér házukból kireppenének. — Mr. Pike nyers „topp-al“ csapott az elébe tartott kézbe, mi közben szemeiben alig rejthetett öröm lángja lobogott.

A' szerda érkezett. De már az ezt megelőző hétfőn, kedden, 's a' végzetes napnak reggelén is, minden hirlapban, minden utca szögletén, minden kávéház és boltban, különféle nagyságú és színű betűkkel nyomva lehete e' hirdetményt olvasni: „Szerdán, tavaszutó 5-kén donna Ellena, a' művészet és közönségtől évek óta elvonva, Julia szerepében vendégképp fog föllépni.“ A' szépmű-árusok ismét előkeresék a' nagy művésznő fac-similés arczrajzát, a' divatárusnak à la donna Ellena csipkéiket, a' hangmű-árusok pedig rég nyugalomra tett Ellena-phantasiáikat.

Midőn esti nyolcz órakor Ellena a' színházba kocsizott, még egy arczrajz sem kelt-el. Rosz jel! De nem ez okozá szivszorulását, mert hisz' ő erről mit sem tudott; maga a' nap rázta-meg annyira idegrendszerét. Tavaszutó 5-ke. Tizenhárom év előtt e' napon lépett

először szinpadra a' csürben, hol mr. Bat „az elvesztett, de ismét szerencsésen megtalált leány“ francziából fordított hét változatos 's végjelenetében bengali fénynyel világított melodramát adatá a' megbájt serfőzők és marhakereskedőknek. Akkor a' serfőzők és marhakereskedők tapsa szünni nem akaró volt; midőn a' bengali fény, mellynek füstje a' közönséget kicsinbe mult, hogy meg nem fojtá, Ellinornak angyszensze arczára sugárolt; mert Ellinor éppen akkor lön 13 éves. Ma már a' huszonhatot haladta-meg; de nyomasztóbb terhek voltak ennél szenvedelme, lélektusái és gyötrelmei; a' rózsák elhervadtak; ezüst hangjának olvadékonysága elcsengett, az ifjúság kellemét az iskolázott illedelem kiszorítá; — jaj neked, Ellinor!

Mr. Pike a' szemlelyukhoz állt, melly meglepő ügyességgel volt az első függönyre festett lantba alkalmazva. Homloka komor redőkbe vonult. — „Rosz jövedelem — dörmögé kedvetlenül, a' jövedelmet hozzátvetőleg felszámítva. — Ez már keveset hoz a' konyhára!“

Az előzene elhangzott, a' függöny felreppent, 's a' kar első jelenetének vége volt. Romeo jön, megtapsoltatik, Romeo megy, megtapsoltatik; Tebaldo jön, tapsvihar üdvözlí, Tebaldo megy, tapsvihar kíséri. A' sugó változásra csenget; a' fenékszin szétozlik, 's ott áll Julia — Ellena, halványan a' kendőző alatt, lélekzet nélkül, elszédítve a' lámpafény, emberek, zene kar hangjai által, ott áll ő.

A' színteremben sir-csend volt; Julia megkezdi nagy ariáját — sir-csend! — Bevégi nagy ariáját — sir-csend! Julia a' színpalak közé inog — sir csend!

Ott ájulva rogy-össze. A' rendezőnek szinpadra kell lépni, jelentve: „donna Ellena hirtelen elgyengülése kis szünetet kívánván, a' nagy érdemű közönség türelméért esedezünk.“ — A' karzatokról lassú moraj, 's mi több, az utósóról éles süvöltés hallatszott, mellynek hangja Ellenát, az éppen magához térőt, vendégszeretőleg üdvözlé.

Ellena mosolygott — o, de e' mosolyban mondhatlan keserűség fejezé-ki magát. Az éledzőt komornája karjai segíték-tel. A' többiek közül egy sem közeledett feléje. De lehetett-e másképp? — A' színészek és színésznők nem ismerék személyesen, minthogy mr. Pike utóbbi hat év, az ő távulléte alatt, új egyéneket szerze dal-személyzetéhez. Az egyetlen név, mellyet régi időkből ismertt, utáltt volt előtte, 's e' név birtokosnéjára egy első emeleti páholyban, már első pillanatban, ráismert Ellinor. Miss Sophy Turner közönyösen fordítá-el hosszan uszó tollak 's gyémántokkal ékitett fejét, midőn látósvé bárátnéja tekintetével találkozék, és a' szinpadnak há-

tat fordítva, hallatólag hangos beszédet kezdte a' körülte szállongó gentlemen-ekkel.

Hat évi időköz! E' hat év alatt egészen új közönség foglalá-e az első emelet páholyait; az ott ülők közül tán alig van egy tuczat, ki téged ismerne. 'S ha úgy is, nem változtatja-e a' közönség ízlését, divatját, kéjeit 's kegyenczeit? Számolhat-e a' művész, ki közönségének idejét, erejét, vérét, szellemét, ifjúságát, életét oda veti, hogy annak egy unalmas óráját ellopja; számolhat-e mondom többre, mint muló hirre, mellyet egy hét hulláma elmos, ha már a' következő nap el nem nyelte? Ezen kívül egész terem el volt árasztva miss Sophy bérnökeivel, kiknek a' felső és középső emeletről énekkel, földszinről még valami becsesebbel kelle üdvözleni rémváznál inkább rettegett vetélytársnéját, és pedig saját rendelete szerint nem első felléptekor, hanem midőn a' keblet megható siresend uralkodand, hogy a' dalnoknő érdemével fordított viszonyban fajuljon az morgás, kaczagás, dobogás, ordítás, hajgálássá, nevetés és püsszegessé.

Es te csudálkozol Ellinor? Sirsz, hogy könyűid sós árja arczodról a' kendőzött föleszi? ájulva rogyol-le, ámbár egy kar sem siet a' hajdani ezrekből, feltartásodra?

De nem, Ellinor nem csudálkozott többé. Egészen más lénynyé olvadva szökött-fel a' földről; szemei villogtak; keble magasan hullámzott, 's illy ingerültségben lépett csatatérre. 'S valamint a' nap elől (elavult hasonlítás, de engedjétek itt használnom!) a' ködök oszolnak, széttépve, darabolva szirtnyilasokba rejteznek: úgy oszoltak-el művészete, az ujan született, elől utóbbi hat év árnyai. Ő ismét fiatal volt, hangja ismét a' régi olvadékonysággal csengett, 's egyik tekintet másik után fordult, mintegy irány által vonva, minden oldalról szinpadra, és miss Sophy tekintete mind inkább sötétült, mr. Pike-é pedig mind inkább felderült, minél fellengzőbbek lettek a' hattyú-Ellena szárnyalásai. A' második felvonás finaleját menydörgő *da capo!* üdvözlé; Ellena mosolygott 's engedelmeskedék. Harmadik felvonási ariája 's atyjávali meglepő jelenete zajosan tapsoltatván-meg, ujan *da capo!* harsogott! Ellena mosolygott 's engedelmeskedék. Mint fogyasztá benső erejét, ezen áldozat, mellyet az angol népsalak lelkesedésének hozott, alig érezé; ő ismét szabad, erős és boldog volt.

„Pike! — monda az impressarióhoz, midőn harmadik felvonás után kétszer hivatott — Pike! kívánjon nekem szerencsét! én ismét a' régi vagyok.“

Az igazgató arczvonalmái azonban mintegy azt fejezék-ki, hogy ő annak éppen nem örvend; azonban elégle szokásaként csak annyit mondani: „Gondoljon ön szerződésünkre! Fiasco — fillért sem kap! furore — prima donna! Mit?“

Negyedik felvonás kezdetett. Julia, a' csalódásig szép halott, koporsóban fekvék; hosszú szőke haja myrtus füzérrel átfonva a' régi dús fűrtökben terült-el halvány arczán. Romeo megjelent: „O Giuletta, o mia Giuletta, ove sei tu?“ És Julia fölébredt; de első hangjával boszús barátnéjának bérnökei is. Korábbi jelenetekben hiába küzdtek teremtményei az általános tetszés zaja ellen; piszegésök egy orkánba eresztett sohajként halt-el. Ezért rohant-ki miss Sophy felvonási szünet között, 's tüzelte-fel lekorholt első tapsolója által a' karzat hőseit. — „„Ember! — riadá boszúsan dobantván-meg a' földet — semmivé kell őt tennetek! Igérj háromszoros bért suhanczaidnak! szaggassátok és szórjátok-le a' karzat deszkáit; ordítsatok, ujjongassatok, utánozzatok minden emberi és állati hangot, hogy fő jelenetében csak egy általános kaczagás, nem, a' kaczagásnak csak máza maradjon részére! Indulj!““

Furiaként tért vissza páholyába, 's nyájasan, csábitólag mosolyga, mihelyest láthatólag elhidegült imádói körébe ért. Szánakozó fejcsoválással mutatá megindulását, midőn Julia első hangjánál a' karzat-betyárkodása ismét kitört. — „„Szegény asszony!““ — mondá, mi közben boszus tekintetet lövelt Ellenára. Ez azonban keveset látszott ügyelni a' zavargókra; művészete kiemelte e' porhonból. Mig barátai és ellenei között a' harcz viharzott, hallgata, 's midőn már a' zajon hangja áthathatott, ismét énekelni kezdett, számba sem véve, valljon szándékoznak-e felülről a' csalódásig utánzott kutya-vonítás és macska-nyivákolások őt félbenszakasztani. Lehet, tán nem is hallá őket. De egyszerre, midőn egy hizelgő cadenzával Romeo karjaiba akart repülni, a' karzat egyik szegletéből egy hang csapott felé, egy csekély fontosságú, 's csak kevéstől hallatott, de neki szive mélyeig hatott hang — egy fürjzsó!

Szívmetező sikoltás renga végig a' házon. — „„Frank!““ kiálta még egyszer, 's eszméletlenül rogyott-le az előszinbe.

Nem, Ellinor! ő nem Frank volt, mert Frank már tán rég kiadá lelkét valamely börtön szalmanyalábjá, vagy az akasztófán vagy kórházban, ha fájdalmaival angol ország minden tava es folyama mellet életben mehetett-el. Nem, Frank nem volt: a' visszatörítés istene, vagy sors volt — melly hozzád egy kormos kéményseprő inas szájából szólt, ki béreért szintén eleget akart tenni miss Sophy hangversenyében. Ő jól talált. Ellinor lerogyott, 's mögötte a' függöny is lehult. A' rendezőnek ismét jelenteni kelle: „a' nagy érdemű közönség meg fog kegyesen engedni, ha a' negyedik felvonás donna Ellena veszélyes betegsége miatt, be nem végezethetik.“ Mért akadozott az öreg, 's mért rekedt a' hang majd-

nem torkába e' neki nem éppen szokatlan hirdetésnél? Mivel látta benn elnyulva donna Ellenát, halványan, görcsökbén, a' hihetőleg halál révén, és mivel történetből hat év előtt is ismerte őt, midőn még prima donna, ő pedig — páholynyitó volt.

A' közönség nagy része nevetett, sokan zajogtak, egy pedig sirt — egy dajka, ki sillingjét sárba vetettnek tekinté. És egy sem futott szinpadra, a' veszélyesen kórt megtekintendő.

Ez azonban a' green roomba vitetvén, a' régi bőr-pamlagra fektettetett. — Mr. Pike közönyös tekintettel hagyá oda a' színházat, miután Ellinor komornájának meghagyta volna, asszonyának megmondani: hogy nincs alku. A' komorna sirva térdelvén Ellena mellett, nem hallá őt. A' színházi orvos és színházi szolga a' betegnek fejénél álltak: amaz üterét tapogatta, emez érzéktelen bárgyúsággal a' halvány vonásokra meredve.

„James! — monda végre hosszú szünet után az orvos, vékony orrába egyszersmind szippanat burnótot dörzsölve — James! fiam, valamit mondok! ez itt holnap ilyenkor vagy nyújtóztatópardon, vagy az örültek házában fog lenni. Bizonyosan még meg nem határozhatom.“

DINGELSTEDT után

RÖJTÖKI.

KÜLÖNFÉLE.

Tréfafüzér.

Fej és szív.

Fej és szív a' világ nyelvén gyakran forgó, de kevésbé ismert két tárgy; becses két kincs; ki bírja, ritkán beszél felőlek, mint kincseiről a' gazdag bölcs. Ha a' fejet és szívet jól megvizsgáljuk, amaz férjfiúnak, emezt asszonynak kell ismernünk. A' fej uralkodásra vágyó és szenvedhetlen, mint a' férjfi: a' szív hajlékony 's barátságos, mint a' nő. Hol két fej találkozik, többnyire véres nyomokat hagy; hol ellenben szívek találkoznak, első perczen már némbéri megbizottsággal susognak.

A' fej mint férjfi számítja a' pénzkeletet, planeták forgását, betekint a' conclave 's kabinetokba, finantz- 's csataterveket készít: a' szív mint nő, szerelmi hálót fűz, házassági lánczokat kovácsol.

A' férjfiúi kényelem koronként nyugtot enged a' fejnek: a' szív ellenben örökké mozog, mert asszony.

A' fej férjfiúi kérkedékenységgel csak magát dicsőíti, a' szív némbéri alázattal minden szív érdemét elismeri.

A' fej, férjfihoz hasonlólag, szerencsáját birtokban keresi; a' szív, nőhez hasonlólag, csak akkor boldog, ha birtokát másokkal is megoszthatja.

A' férfi (fej) az Istent gondolni igyekszik, 's ön dölyfös törekvésén szélhűdik-el: a' szív (uő) érzi az Istent, 's ez érzés nyugodttá, boldoggá teszi,

Ha a' fej alsóbb rendű fejekkel találkozik, 's e' mellett igen udvari, valódi férjfédi önérzettel lealázza magát hozzájuk, melyl tetteért a' megalázottak titkon fenekednek ellene: a' szende nő sziv ellenben magához emeli a' csekélyebb sziveket, és szelidségeért háladatos szercclellemmel jutalmaztatik.

A' fej kárhoztat, a' sziv menteget; a' fej boszul, a' sziv megbocsát; a' fej elmél, a' sziv érez; a' fej gunyol, a' sziv kegyel; a' fej sebesít, a' sziv gyógyít; a' fej eltipor, a' sziv boldogít; ezért is férfi a' fej, 's nő a' sziv. E' hasonlítást méltán lehetne azonban tovább is fűzni, mondva: a' fej és sziv férj és nő, az az: házastárs; mert

Fej és sziv, mint éppen látók, mindig ellenkező véleményűek.

A' fej mindenben gáncsot keres, mindent megszaglal, mint a' férj; a' sziv beszélni engedi 's még is azt teszi, mi neki tetszik, mint a' nő.

Fej-urhoz csinos bókka közeledünk: sziv-asszonyt epedő tekintettel, nézes szavakkal ostromoljuk.

A' fej, elvetemült férfi-szokásként, a' szivet csak védhelyül tekinti, melybe akkor tér, ha a' világ kifogott rajta 's halálra boszontá, és hálátlan férjként ismét zajba csap, ha a' sziv homlokáról a' kedvetlenség barázdálta-redőket leenyelgi.

Ha fej és sziv összeperlenek, mindig szivé az utolsó szó, mint asszonyé; de ezért olly udvariságot is mutat illy alkalommal, mit más férjek nélkülöznek; ha a' sziv lármázni kezd, ő elhallgat.

Ha fej ur sziv asszony felett zsarnokoskodik, nincs egyesség a' házasságban; legfordultabb világ azonban az, ha a' sziv papueskormánya alatt nyög a' fej.

Ha fej ur tönkre jut, 10 eset közül 9-szer sziv asszony a' bukás szerzője.

Fej és sziv gyakran együtt élnek, mint divatos házaspár; de ilyen esetben ritkán is kell másikat ott keresni, hol az egyik van.

A' fej, mint férfi, leghamarább elhallgat, ha igaz a van: a' sziv, mint asszony, akkor pattog leginkább, midőn éppen nincs igaza.

De most veszem észre, hogy fej ur és sziv asszonynak némi házassági titkait ket kifejeztem; 's ki tudja nem hasztalanul fáradtam-e? mert fogadni mernek, hogy tisztelt olvasóim és szép-olvasónéimnak ugy sem valami újat mondték.

PUSZTAY IGNÁCZ.

Különös alku. A' deszka-kereskedés anyafészke Christiania, 's a' deszkát szállító földnépe között, itt egy valóságos nevetséges szokás uralkodik. A' szállítók raktáiraik felügyelőinek adják-át áruikat, kik krétával betükben és számokban, hátára írják a' pórnak, hova fog deszkája szállíttatni, 's ezeknek számát. Az utba igazított most telhető gyorsasággal nevezett kereskedőhöz siet, hátán az eredeti kötelezvényt czepeelve. Ha utközben megállnának, hogy valamely más dolgot végezzenek; könnyen letörlődhetnek a' hátukra irtt számadás, 's ők minden igényöktől elesnének. Ha a' pénztárba jutnak, szót sem kell szólniok, csak hátukat a' pénztárnok felé fordítaniok, 's azonnal kifizettetnek; a' kefe, melylyel a' kielégítettek háta megtisztítatik, nyugtatványul szolgál.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.